

Ringmärkningen vid Uknö

Tillbakablick

Här föreligger nu en bakgrundsbeskrivning till dagens ringmärkningsverksamhet vid Brostugan. I tabell 1 redovisas den totala märkningen i vassarna vid sidan av årets märkning. Förutom vassmärkningen har göktytor ringmärkt i stor skala och dessutom har t.ex brun kärrhök och ugglor försetts med ringar i uknöområdet.

I slutet av juli 1990 inleddes ringmärkningen i vassarna vid Uknö av undertecknad och Stig Wester. Försök med märkning hade i liten skala gjorts redan på 1960-talet av den senare och märkplatsen var då belägen vid Vinö glo (se karta 1). Orsaken till att vi nu började märka på nytt var att skäggmesarna hade etablerat sig och vi ville veta var de kom ifrån och hur de rörde sig mellan olika lokaler. Nu nära 30 år senare har 1914 ex ringmärkts och genom de ca 40 kontrollerna av främmande fåglar och genom de återfynd vi erhållit har bilden klarnat. Skäggmesen är en kortdistansflyttare med huvudsaklig sydlig flyttningsriktning).

Under 1990-talet var märkplatsen belägen vid Uknö glo, från bergknallen vid husen och ut till gloet (se karta 1) och märksiffrorna överskred aldrig 1000 ex . Pga olika orsaker (bl.a besvärligt med skiftande vattenstånd och söndertrampad nätgata) öppnades en ny nätgata från pumphuset vid Vadarängens södra del och ut till Loftaån (se karta). Vid Uknö glo gick nätgatan genom ren bladvass, men vid Loftaån fångades nu en del fåglar även bland videbuskar. Kent Gullquist hade sedan 1990-talet varit en flitig medarbetare. Den första nätplatsen avvecklades helt och märkningen vid Loftaån minskade efterhand.

En bit in på 2000-talet märktes bara något hundratal fåglar/år, men från 2008 öppnades den nuvarande märkplatsen vid Brostugan och genom att den var belägen på vallarna i våtmarken, kunde vi gå torrskodda och verksamheten blev mycket enklare att hantera. Biotopen var här en mixed av bladvass, kaveldun och videbuskar. Antalet nät utökades och det gjorde även antalet märkdagar och märkta fåglar. Flera personer kom efterhand att ingå i projektet och Mathias Näslund blev en flitig märkare. 2010 överskred märksiffrorna för första gången 1000 ringmärkta fåglar och toppåret hittills, med drygt 4000, ringmärkta fåglar nåddes 2016.

Totalt har nu 34 233 fåglar av 81 arter ringmärkts (se tabell). Åtta arter har märkts i fyrsiffrigt antal : rörsångare, sävsparv, blåmes, lövsångare, gråsiska, skäggmes, sävsångare och ladusvala. Förutom skäggmes riktades redan från början intresset mot blåhake, då vi upptäckte att arten rastade i ganska stor omfattning i nätgatorna. Nu har 437 ex ringmärkts. En annan art som vi koncentrerat oss på är trastsångaren. Den har under senare år etablerat sig som häckfågel vid Brostugan med 1 – 2 revirhävdande hanar. Under de senaste åren har en riktad märkning gjorts av ladusvala och nattskärria. Ladusvalorna tillbringar nätterna i vassarna under sensommaren och fångas då när de kommer för övernattning i skymningen. En intressant upptäckt är att nattskärror jagar över vassen och i nätgatorna under slutet av augusti – första halvan av september. Troligen utnyttjar de då den rika tillgången på insekter för att bygga upp fettreservarna inför flyttningsresan till Afrika.

2018

Under året ringmärktes 2911 fåglar av 52 arter, vilket är en nedgång med ca 500 fåglar jämfört med 2017 och mer än 1000 fåglar jämfört med 2016. Eftersom omfattningen av verksamheten bedöms vara i stort oförändrad jämfört med de två närmaste åren, måste förklaringen vara att det funnits färre fåglar vid Brostugan under perioden juli – november. Åtta arter märktes i tresiffriga tal: rörsångare 674, lövsångare 326, ladusvala 292, blåmes 223, gråsiska (inklusive snösiska som nu nedgraderats som en ras av gråsiska) 220, sävsparv 152, sävsångare 133 och skäggmes 104. Av dessa sticker två arter ut negativt, nämligen sävsångare och sävsparv. Sävsångaren har fram till 2018 hela

tiden ökat i antal och 2017 märktes inte mindre än 362 ex! Varför årets kraftiga minskning skett kan man bara spekulera över. Kan det extremt torra och varma vädret ha spelat in? Arten häckar knappt i området, så vi berörs i uteslutande av rastande fåglar från andra områden. Sävspurvans låga slutsumma känns bekymmersam, eftersom arten är på tillbakagång i landet som stort. Andelen adulta fåglar var dessutom ca 30 %, vilket är ovanligt högt och indikerar kanske en dålig ungfågelproduktion. Ladusvalans höga numerär beror på en riktad kvällsmärkning av svalor som bedrevs i månadsskiftet augusti/september. I samband med denna satsning fångades en backsvala, vilket blev den enda nya arten i märkprotokollen.

Skäggmesarna var färre jämfört med de senaste åren. Efter den mycket kalla senvintern, kändes det som om det var få gamla fåglar i vassen under våren. Relativt få årsungar ringmärktes under sommaren, men under senare delen av september och i oktober skedde ett inflöde med många högflygande flockar. Slutsumman passerade därmed nätt och jämnt 100 ex.

För blåhaken blev 2018 ett rekordår med 47 ringmärkta individer och dessutom 1 främmande kontroll (se vidare nedan). Inte nog med att blåhakarna var många, de var också tidiga! Höstens första blåhake märktes redan 18/8, vilket är den tidigaste märkningen av arten sedan starten 1990. Att blåhaken fortsatt håller ställningarna vid Uknö, går stick i stäv med utvecklingen på andra rastlokaler i södra Sverige, inte minst Ottenby där blåhaken minskat dramatiskt i märkprotokollen under senare år. Orsaken torde vara en minskning av det häckande beståndet i södra delen av utbredningsområdet. Eftersom arten är en sydostflyttare är det troligen i första hand norska fåglar som berör oss.

Bland ovanligare arter i fångsten kan nämnas vattenrall, dvärgbeckasin, kungsfiskare, pungmes, trastsångare (4), snösiska (2) och rosenfink (4). Dvärbeckasinen fångades i samband med fågelklubbens exkursion 19/10, då syftet var att ringmärka ugglor! Pungmesen märktes i maj och detta var andra året i rad med arten i märkprotokollet på våren. Pungmesen har annars haft en mycket negativ utveckling under senare år, bl a i Östergötland.

Under året har vi kontrollerat två fåglar ringmärkta på andra platser. Dels en blåhake märkt i södra Norge i augusti som kontrollerades i september och dels en gråsiska märkt på Hammarö (Värmland) i oktober och kontrollerad i november. Blåhaken var blott den andra kontrollen av arten. Den första var märkt vid Inre fjärden, Gävle.

Våra egna märkningar har resulterat i åtta rapporterade återfynd, varav tre rörsångare (Belgien, Bingsmarken, Torhamn). De båda sävsångarna är intressanta. En av dem märktes 1/9 2018 och kontrollerades i Falsterbo kl 05 2/9! I praktiken lämnade den Uknö på kvällen märkdagen och därmed flög den 36 mil (avståndet till Falsterbo) på 8 timmar. Den andra sävsångaren kontrollerades i Slovenien och styrker bilden av sävsångarens sydliga flyttningsriktning. En lövsångare kontrollerades efter 6 dagar i Kalingrad (Ryssland) och indikerar att det var en nordlig lövsångare som rastat vid Uknö och sedan flyttat mot SO, till skillnad mot sydliga lövsångare som övervintrar i västra Afrika. En gråsiska märkt vid Uknö flög ihjäl sig mot ett fönster i södra No

Det sista återfyndet gäller en skäggmes märkt som ungfågel vid Uknö i juli 2017. Fågeln var med all säkerhet född i området. 2018 kontrollerades fågeln under häckningstid i Kvismaren, vilket visar att det sker ett utbyte mellan olika skäggmeslokaler.

Ringmärkare i vassen under året har varit Kent Gullquist, Mathias Näslund, Largunnar Nilsson samt undertecknad. Många andra har medverkat, inte minst Göran Larsson, Jan Olsson, Olle Svernell och Lars Nilsson. Två publika visningar av verksamheten har genomförts och i övrigt är det många som har besökt oss. Tack till alla som bidragit med protokollskrivning och annat! Ringmärkningen vid Brostugan är en central del av klubbens verksamhet och nästa år firar vi 30-årsjubileum.

Magnus Kasselstrand